

De Bijbel, geloof en ongelooft

Bijbelwetenschapper Bénédicte LEMMELIJN en filosoof Ludo ABICHT benaderen de Bijbel gelijkaardig. Toch is de ene gelovig en de ander atheïst

Christof BOUWERAERTS

Eerder dit jaar verscheen bij uitgeverij Halewijn *Mijn geloof als Bijbelwetenschapper? Een broos en eerlijk antwoord*. Omstreeks hetzelfde moment publiceerde uitgeverij Vrijdag *De Bijbel. Een vrij zinnige lezing*. Het eerstgenoemde boek staat op naam van theologe Bénédicte Lemmelijn, het tweede is van de hand van filosoof en letterkundige Ludo Abicht. Zij onderricht studenten theologie, letteren en psychologie aan de KU Leuven over het Oude Testament. Hij brengt toekomstige politicologen aan de Universiteit Antwerpen kennis bij over diplomatie en voert dansers in opleiding binnen in de wijsbegeerte. Beide intellectuelen benaderen de Bijbel opmerkelijk gelijkaardig. Al kenden ze elkaar niet persoonlijk, bij momenten lijkt het wel alsof jarenlange dialoog voorafging aan hun boeken. Met gemak wisselen ze ruim twee uur lang van gedachten. Toch scheiden uiteindelijk hun wegen. Zij blijft immers een gelovige christen, hij een positieve atheïst.

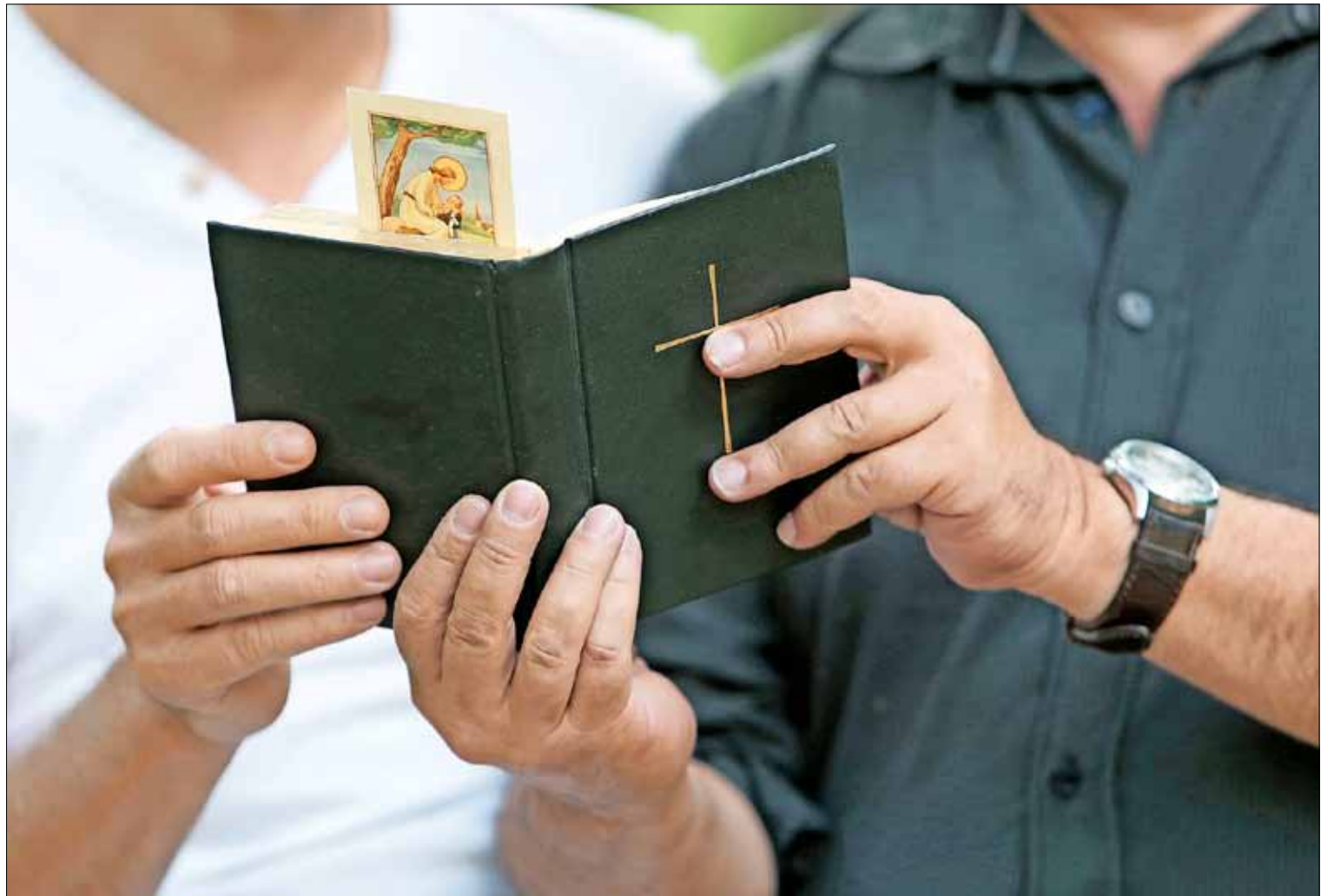
– Wat zette u ertoe aan om uw boeken te schrijven?

Lemmelijn • Overal in Vlaanderen geef ik voordrachten over de Bijbel en daarbij stel ik vaak vast dat mijn boodschap behoorlijk wat gelovige toehoorders van hun stuk brengt. „Als de Bijbelwetenschap ervan uitgaat dat al die verhalen niet zomaar historisch zijn, hoe kunt u zich dan nog gelovig noemen?“, komt menigeen me na afloop vragen. Zo'n fundamentele vraag kun je echter niet in vijf minuten afdoende beantwoorden. In mijn boek werkte ik mijn gedachten daarover dan ook verder uit. Nu kan ik nieuwsgierige toehoorders doorverwijzen.

Abicht • Als logebroeder krijg ik dan weer geregeld kritische vragen van vrijzinnigen over mijn omgang met de Bijbel. „Waarom hou jij je als ongelovige intellectueel nu bezig met dat achterhaalde sprookjesboek?“, vragen ze zich dan af. De gedachte dat de Bijbel ten grondslag ligt aan onze hedendaagse westerse cultuur stoot heel wat vrijzinnigen af. Voor mij staat dat echter als een paal boven water. In mijn boek zoek ik dan ook naar een kritische, weliswaar positieve houding tegenover de Bijbel, die ons kan helpen een antwoord te bieden op de fundamentele levensvragen die in de Bijbel aan bod komen en waarmee wij nog steeds te maken krijgen.

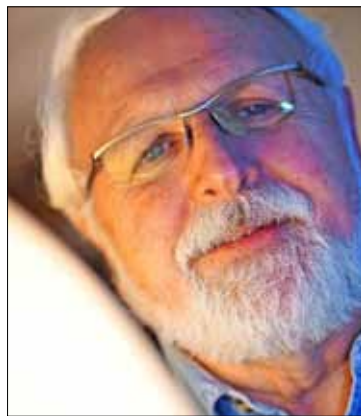
– Allebei gaat u uit van een (historisch) kritische houding tegenover de Bijbel. Wat is er fout met een letterlijke lezing van de Bijbel?

Lemmelijn • Dé Bijbel bestaat niet. Onze Schrift bestaat uit vele boeken van diverse oorsprong. Bovendien duurde het eeuwen alvorens de verzameling van gezaghebbende boeken werd vastgelegd. Sommige Bijbelboeken hebben bovendien onmiskenbaar

Al ligt de Bijbel ten grondslag aan onze cultuur, toch moeten ongelovigen zowel als gelovigen ermee worstelen. © Image Select

een historische inslag, terwijl andere dan weer pure poëzie zijn. Bovendien moet je steeds het onderscheid maken tussen de ge-

„Beseffen dat ik me kan vergissen, stelt me in staat de keuze van de gelovige te respecteren”

Ludo Abicht

beurtenissen achter de tekst en de manier waarop die gebeurtenissen in de tekst aan de orde komen. Bijbelboeken zijn immers allereerst geloofsgetuigenissen. Dat wil zeggen dat ze met de bril van het geloof kijken naar de geschiedenis. Uiteindelijk gaat het dan ook niet om feitenkennis op zich, maar om de diepere geloofswaarheid achter het verhaal. **Abicht** • De neiging om die teksten op te vatten als letterlijke en onveranderlijke waarheid zit ech-

ter wel diep verankerd. Toen het verplichte vleesderven op vrijdag indertijd werd afgevoerd, ging mijn schoonmoeder door een geloofscrisis. God had immers toch geopenbaard dat het vasten op vrijdag moest? Ook uit gesprekken met andersgelovigen blijkt hoe moeilijk het is om daarvan los te komen.

Overigens blijven ook heel wat vrijzinnigen, bij hen ook filosofen, steken in een al te letterlijke en onkritische lezing van de Bijbel. Voor hen is het dan wel een reden om het geloof in de Bijbel te weerleggen. In een dergelijk hokjesdenken kan ik me niet vinden. De waarheid is genuanceerder dan dat.

– Ook al ligt de Bijbel aan de grondslag van onze westerse cultuur, toch moeten we ermee worstelen. Mag je het aldus samenvatten?

Abicht • Toen ik intrad bij de jezuïeten, werd me al gauw duidelijk dat ik niet meer kon geloven. Onder die vaststelling heb ik een hele tijd geleden. Kijk, uiteindelijk kom je op een punt dat je voor de keuze staat: geloof ik of geloof ik niet? Volgens mijn vriend Etienne Vermeersch, filosoof en eveneens gewezen jezuïet, heb je die keuze niet, want staat het vast dat God niet bestaat. Daarin volg ik hem echter niet. Je kunt immers niet met de Bijbel in de hand bewijzen dat God bestaat, maar ook niet dat Hij niet bestaat. Die onzekerheid moet je bijgevolg aanvaarden. Beseffen dat ik me kan vergissen, stelt me echter in staat om de keuze van de gelo-

vige te respecteren. Pas dan kun je ook echt in dialoog gaan met elkaar.

Lemmelijn • Dat de Bijbel een vreemd boek is, is het uitgangspunt van al mijn cursussen. Telkens opnieuw spoor ik mijn studenten aan om op een volwassen, kritische manier om te gaan met de Bijbel. Dat de Kerk een canon van boeken vastlegde, ontslaat

„Mijn geloof steunt niet op de historische juistheid van de Bijbel, maar op de aanwezigheid van God in mijn leven”

Bénédicte Lemmelijn

ons niet van de opdracht telkens weer de Bijbelboeken te doorworstelen en te actualiseren.

Zelf legde ik in mijn geloof een weg af van een niet-kritisch weten naar een kritisch niet-weten. Oude zekerheden kwamen op de

helling te staan. God is immers altijd weer groter dan de beelden en verhalen die we over Hem maken. Later ontdekte ik pas hoe dat besef al eeuwenlang aanwezig is in de mystieke traditie.

– Waarin schuilt het verschil tussen de gelovige en de ongelovige benadering?

Lemmelijn • Ook voor mij is geloof een keuze. Die baseer ik niet op de historische juistheid van de Bijbel, maar op een overstijgende en dragende aanwezigheid in mijn leven. Geloof gaat over vertrouwen en overgave. Daarvan word ik me meer bewust als ik de weg naar binnen ga, bij mezelf kom en tot wederkerige ontmoeting met God. Dat drijft me ook tot dienstbaarheid. God als diepste werkelijkheid stuwt en draagt me in de richting van het goede, het schone en het ware leven.

Abicht • Die aanwezigheid ervaar ik inderdaad niet. Op moeilijke momenten verlang ik wel eens dat ik zou kunnen bidden. Toch lukt het me niet. Voor mij heeft die extra dimensie die de Bijbel binnenbrengt dan ook niet zozeer te maken met de aanwezigheid van God, maar allereerst met ons vermogen om voorbij de nuttigheidswaarde van de dingen te kijken. Bovendien hoeft het ideaal waarover de Bijbel spreekt niet te gaan over het hiernamaals. De Bijbel geeft ons hoe dan ook geen vrijgeleide om niks te doen. Van mijn joodse leermeesters leerde ik dat de Messias maar zal komen als alle mensen broederlijk samen aan tafel zitten.